

SVERIGES DÖVHISTORISKA SÄLLSKAP

Utgivare: Sveriges Dövhistoriska Sällskap (SDHS)
Utkommer 2 gånger årligen och sändes gratis till SDHS medlemmar
Redaktionskommitté: Carl Magnus Lindgren och Per-Thomas Örlegård
Layout: Birgitta Orström Lind
Ansvarig utgivare: Tomas Hedberg
ISSN 1401-9566

● NR 20 ● ÅRGÅNG 13 ● APRIL 2007 ●

Olof Hansons liv och verk

Här i Sverige är Olof Hanson ganska okänd bland döva. Några av oss svenskar hade lyssnat på Douglas Bahls fascinerande föredrag om Olof Hansons liv på den internationella dövhistoriska konferensen samt under DeafWay. Därför beslöt SDHS att inbjuda honom hit på vårt traditionella dövhistoriska seminarium. Det var glädjande att ha lyckats få honom att komma till Stockholm.

□ Douglas Bahl är själv lärare i amerikanskt teckenspråk för blivande tolkar i Minnesota och är även dövlarare på Minnesota dövskola. Hans specialintresse är att forska om Olof Hansons liv och arkitektur. Själv kommer hans släkt från Skandinavien och Tyskland.

Den förste döve arkitekten

Olof Hanson var säkert den förste döve amerikanske arkitekten. Han var född den 10 september 1862 i en välmående svensk jordägande familj i Fjälkinge församling i Skåne. Hans föräldrar, Hans Larsson och Nilla, hade åtta-tio tjänare som arbetade på deras bondgård. Hans far var också kyrkvärd. Som pojke var Olof ute och lekte med snöbollar under vintern. När han en dag gick hem från skolan, möt-

*Olof Hanson 1862-1933.
Foto taget på 1890-talet.
GALLAUDET UNIVERSITY.*

tes han av en bitter kall snöstorm. Han mindes tydligt hur han skulle springa från ett hus till ett annat hus och stanna där för skydd innan han gick vidare till nästa hus. När hans öron ändå blev förfrusna, försökte Olof tina upp sina öron vid ugnen utan att tala om det för sina föräldrar. Några dagar senare blev han döv på högra örat, men han kunde fortfarande höra med vänstra örat.

Försenade flyttplaner till Amerika

I början av 1870-talet köpte Olofs far ett stycke åkerjord nära Willmar i Minnesota i USA. Familjens planer att flytta till Amerika blev försenade på grund av hans fars oväntade död år 1874.

Tillsammans med modern Nilla, brodern Hans och systemen Olga kom Olof fram till Minnesota våren 1875. I några veckor stannade de hos Olofs kusin Hans Mattsson i Vasa, en av de äldsta svenska kolonierna i Minnesota. Efter några veckor fortsatte de gå till en bondgård i Willmar, några kilometer från Vasa.

Fastän han hade gått i folkskolan när han bodde i Sverige, tillbringade han tiden på bondgården i Willmar utan skolgång.

(Fortsättning nästa sida)

Gick ej att bota hans hörsel

Några månader senare blev Olof döv på vänstra örat. Efter ett par misslyckanden kunde läkaren inte bota hans hörsel. En dag meddelade en vän till familjen för direktör Jonathan Noyes på Minnesota State Academy for the Deaf (MSAD) i Saint Paul, Minnesota, om Olofs hälsotillstånd. Så Noyes kom i kontakt med familjen Hanson så att Olof kunde gå i skolan där vid 15 års ålder.

Behärskade engelska och ASL

Efter några års studier behärskade han engelska och kunde kommunicera på amerikanskt teckenspråk, ASL. Han avslutade sin skolgång i dövskolan 1881 och skrev in sig på Gallaudet College 1881. Förutom svenska och engelska behärskade han även latin, tyska och franska. Han var en framgångsrik debattör och vältalare under påverkan av Arthur D. Bryant och visade stort intresse för yrken som målare och ritare.

Framgångsrika studiekamrater

Olof studerade tillsammans med Thomas Marr. Marr blev sedan en framgångsrik arkitekt i Nashville, Tennessee. Under Olofs sista två studieår hade han en rumskamrat, Cadwallader Washburn från Minnesota som sedan blev en känd etsare.

Satsade på karriär som arkitekt

Olof satsade på sin karriär som arkitekt efter att ha träffat en arkitekt i Washington, DC. Efter att ha tagit examen på Gallaudet College år 1886 återvände han till Minnesota. Genom hjälp från senator Washburn, Cadwalladers far, skaffade han sig ett arbete för Minneapolis arkitekt som hette Hodgson. Han flyttade med den här arkitekten till Omaha, Nebraska. Där stannade han till 1889. År 1889 lämnade han in sin ansökan för master examen på Gallaudet College. Där tog han examen som Master of Arts.

Reste runt i Europa

Under åren 1889-1890 reste han runt i Europa och besökte städerna Edinburgh, London, Milano, Rom, Florens och Köpenhamn, samt också sitt fö-

Tre studenter från Minnesota år 1886. Fr v Cadwallader Washburn, konstnär (1866-1965), Olof Hanson, arkitekt (1862-1933) och John Schwartz, yrkeslärare (1867-1944). GALLAUDET UNIVERSITY.

delsehem i Fjälkinge. Genom studier och resor fullbordade han ett antal skisser. Han utvecklade sin uppskattning för grekisk arkitektur och besökte också några dövskolor i Europa och antecknade noggrant om dessa skolbyggnaders arkitektur.

Tidig "handikappanpassning"

Efter återkomsten till USA i juli 1890 fortsatte Olof med sin arkitektoniska verksamhet i Philadelphia, där han anställdes av Wilson Bros. & Company för att arbeta i den nya dövskolans byggnader. Hans iakttagelser på arbetet i Philadelphia blev ett artikelämne: "Some Hints on the Construction of Schools Buildings" i tidskriften "American Annals of the Deaf" år 1890. Han konstaterade att det i konstruktion för kapell och andra skolbyggnader inte skulle finnas några fönster bakom talare eller bakom den platsen där läraren stod. Det berodde på att talarens ansikte skulle bli mörkt i kontrast till ljusskenet, vilket kunde hindra några elever att följa föreläsningen. En av några andra observationer var att det inte skulle finnas några kolonner som kunde hindra sikten.

Första egenritade byggnaden

Kort före projektets avslutning återvände Olof till Minnesota för att fortsätta sitt arkitekturarbete. En av hans första planer under denna tid var ritningar för North Dakota School for the Deaf i Devils Lake.

Ritningarna var klara år 1891. North Dakota School for the Deaf var alltså Olofs första egenritade institutions-

byggnad. Den byggdes år 1894. Tyvärr revs den år 1976.

Blev lärare och gifte sig

Minnesota State Academy for the Deaf (MSAD) beslöt att bygga ett nytt elevhem för pojkar år 1892. Föreståndaren Jonathan Noyes försökte övertala styrelsen att tilldela ett arbete till Olof eftersom han var en f d elev i skolan, men styrelsen hade en annan åsikt och avslag att ge honom arbetet. Under den allmänna ekonomiska nedgången år 1893 blev hans arkitekturarbete begränsat. Olof accepterade att bli lärare på MSAD istället. Under några lärarår bekantade han sig med Agatha Tiegel, en nyligen högskoleexaminerad från Gallaudet College. Senare gifte han sig med henne den 3 juli 1899.

Ritade Dawes House på Gallaudet

Efter den ekonomiska uppgången började Olof erbjuda sig frivilligt att göra några större arkitekturarbeten. Några personer uppmärksammade Olofs skicklighet, så att Dr. Edward M. Gallaudet, rektor på Gallaudet College, bad honom att göra några ritningar för ett elevhem för pojkar, numera en känd bevarad byggnad benämnd Dawes House på Kendall Green i nuvarande Gallaudets universitetsområde i Washington, D. C. Byggnaden blev uppförd år 1895 och tillägnades senator Henry L. Dawes från Massachusetts. Under de sista årtiondena av 1900-talet användes byggnaden som ett handledningscenter för Gallaudets studenter och också som ett kontor för tolkutbildningsprogram.

(Fortsättning från föregående sida)

Startade egen arkitektfirma

Detta ledde honom till att lämna sitt läraryrke och han startade en egen arkitektfirma år 1895 i Fairbault, Minnesota. Under sina sju år som arkitekt i Fairbault ritade Olof Hanson 24 bostäder, 18 varuhus och hotell, tio skolbyggnader och två kyrkor, bl. a. Vang Lutheran Church byggd 1896 för norska invandrare och Charles Thompson House uppförd 1898.

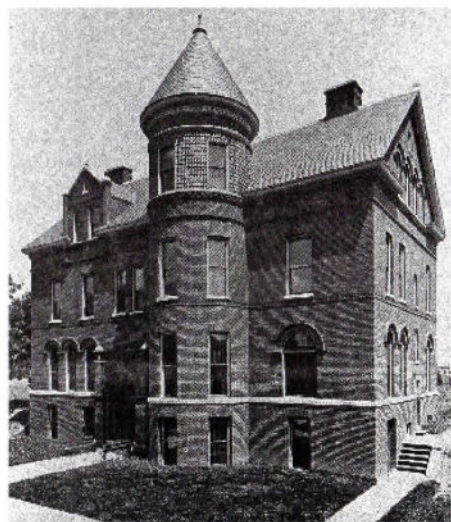
Ny firma och flytt till Seattle

År 1901 bildade Olof Hanson en ny firma tillsammans med en hörande arkitekt Frank Thayer och de flyttade till Monkato, Minnesota. De lyckades få olika rituppdrag såsom en domstolsbyggnad och ett fängelse i Juneau, Alaska. Dessa uppdrag ledde till att deras firma flyttade till Seattle år 1902. Men snart blev Frank Thayer sjuk och han beslöt att lämna firman medan man höll på att uppföra Juneaus domstolsbyggnad. Olof Hanson började arbeta självständigt igen i sin nya omgivning.

Enligt Olof själv ritade han 24 bostäder, åtta skolor och tio affärer, bl. a. ett elevhem för flickor i dövskolan i staten Washington.

Ritade ett historiskt kulturmärke

Under första världskriget gick det inte bra för hans firma och Olof Hanson blev tvungen att söka ett annat arbete. Han fick ett jobb som ritare i St. Paul, Minnesota och i Omaha, Nebraska. Under 1916 i St. Paul avslutade han sitt ritningsarbete för Charles Thompson Memorial Hall. Denna byggnad upp-

fördes år 1916 som det första sociala dövforeningshuset i USA. Byggnaden utnämndes år 1995 till ett historiskt kulturmärke i St. Paul.

Utbildades till präst

Efter att ha återvänt till Seattle år 1918 fick han anställning som ritare på Washingtons universitet. Medan han fortsatte med sitt arkitekturarbete på universitet fram till sin död år 1933, började han också arbeta med andliga frågor för döva.

Efter tre års prästutbildning vigdes han som diakon. Han befordrades till präst inom episkopalkyrkan. Han blev en av 28 döva präster inom Episkopalkyrkan i USA. På grund av ekonomiska besparingar inom kyrkan blev Olof Hanson tvungen att fortsätta med sitt arkitektoniska arbete på universitetet och höll gudstjänster utan betalning på lediga tider. Som präst reste han i ett stort område i nordvästra USA och besökte städerna där som Seattle, Tacoma, Portland och Vancouver m.m.

Förespråkare för dövas rättigheter

Olof var en stark och stor förespråkare för dövas rättigheter under hela sitt liv och var med på dövkongresser på både lokal och nationell nivå. Under sin tid i Minnesota var han en aktiv medlem i Minnesotas dövas förening och valdes som sekreterare år 1885. Senare blev han ordförande år 1896. På dövlärokongressen i juli 1893 lämnade han sin motion om att avskaffa ordet "asylum"

(översatt till därhus på svenska) i samband med dövskolor och fick ett enhälligt stöd.

Skrev brev till Theodore Roosevelt

Olof Hanson var styrelseledamot i National Association of the Deaf (NAD) och blev även ordförande i densamma åren 1910-1914. Ungefär vid denna tid fick han reda på att Civilförvaltningens kommitté hade inrättat bestämmelser om att inga döva personer skulle få tillåtelse att ta examen för statliga tjänster. Han ansåg att detta var orättvist och skrev ett personligt brev till president Theodore Roosevelt med en begäran om att Civilförvaltningen skulle ta bort denna diskriminering mot döva personer. Det var en viktig faktor i sådana undersökningar inom NAD.

Blev hedersdoktor

Olof blev en erkänd ledare bland döva under sitt liv och tog emot en hedersdoktorexamen från Gallaudet College år 1914. Han avled i Seattle den 7 september 1933.

(Översatt och bearbetad med en del tillägg av Tomas Hedberg från Douglas Bahls föreläsningsskript)

Anmärkning: Gallaudet College fick status som universitet år 1986, varför namnet då ändrades till Gallaudet University.

Tomas Hedberg

Charles Thompson Memorial Hall, byggd 1916. Fungerar idag som Dövas Hus för Minnesota Dövas Förening. MSAD MUSEUM.

Dawes House, byggd 1895, ett elevhem för pojkar för Kendall grundskola i nuvarande Gallaudets universitetsområde i Washington. GALLAUDET UNIVERSITY.

Dövhistorieseminariet i Stockholm 2005

Det sedvanliga återkommande dövhistorieseminariet förlades denna gång i Stockholm, rättare sagt på Manillaskolan i början av oktober 2005.

□ Huvudföreläsarna denna gång var Douglas Bahl från USA och Tiina Naukkarinen från Finland. Först hälsades alla deltagare välkomna av SDHS:s ordförande Tomas Hedberg som gladdes åt de två utländska föreläsarna.

Styrelsen för år 2005-2007, fr v Birgit Burman, Tomas Hedberg, Gunilla Wågström Lundqvist, Carl Magnus Lindgren och Maj Daver.

Foto: Gordon Hay

Föreläsarna Tiina Naukkarinen och Douglas Bahl avtackas. Foto: Gordon Hay

Berättade om Olof Hanson

Douglas Bahl berättade om Olof Hansons levnadsöden i USA som en känd byggnadsarkitekt och aktiv föreningsmänniska.

Olof föddes år 1862 i Fjälkinge utanför Kristianstad som hörande. Vid 11-årsåldern blev Olof döv i ena örat ungefär samtidigt som hans far dog. Hela familjen emigrerade till Kanada och kort därefter senare till Fairbault i Minnesota. Där miste Olof också hörseln i det andra örat och gick därför på dövskolan i Fairbault. Senare utbildade Olof sig på Gallaudet College i Washington till arkitekt.

Efter avslutad utbildning fick Olof anställning på en firma i Minneapolis. Efter en Europaresa i början av 1890-talet etablerade han ett arkitektkontor i Fairbault. Olof var välkänd för sin skicklighet med blandning av grekisk arkitektur med dekorativ design.

Över 75 byggnader har ritats av Olof. Flera byggnader finns bevarade runt om i USA, främst i Minnesota. En byggnad finns bevarad på Gallaudet University.

Olof Hanson verkade en tid som ordförande för det amerikanska dövförbundet, NAD, och skrev ett starkt brev till två presidentkandidater var-

Pelle Kanbjer guidar deltagarna under en rundvandring inne i Manillaskolan.

Foto: Gordon Hay

Tomas Hedberg var guide för deltagarna under en rundvandring på Norra Begravningsplatsen.

Foto: Gordon Hay

för döva inte kunde bli anställda hos offentliga förvaltningar i USA. Den vinnande presidenten Woodrow Wilson såg till att det ändrades så att döva tilläts att få anställningar i offentliga förvaltningar.

Olof var religiöst lagd och en flitig kyrkobesökare. Efter att ha flyttat till Seattle i ålderns höst blev han pastor för döva i staden. Olof dog 1933.

Berättade om Carl Oscar Malm

Tiina Naukkarinen berättade därefter om olika kända döva finska profiler, bland annat Carl Oscar Malm. Flera döva finländare har genomgått dövskola i Manillaskolan tills den första finska dövskolan bildades i Borgå.

Tiina berättade om olika levnadsöden och gärningar hos dessa döva personer i Finland.

(Fortsättning från föregående sida)

SDHS höll årsmöte

Ett årsmöte för SDHS hölls också efter föreläsningarna och som ny styrelseledamot invaldes Maj Daver från Härnösand. De övriga i styrelsen omvaldes med acklamation: Tomas Hedberg som ordförande, ledamöterna Gunilla Wågström Lundqvist, Birgit Burman och Carl Magnus Lindgren.

Rundvandring och öppet hus

I slutet av dagen blev det dags för rundvandring på Manillaskolan i två grupper som leddes av Tomas Hedberg och Pelle Kanbjer. På kvällen var det öppet hus på dövföreningen.

Norra Begravningsplatsen

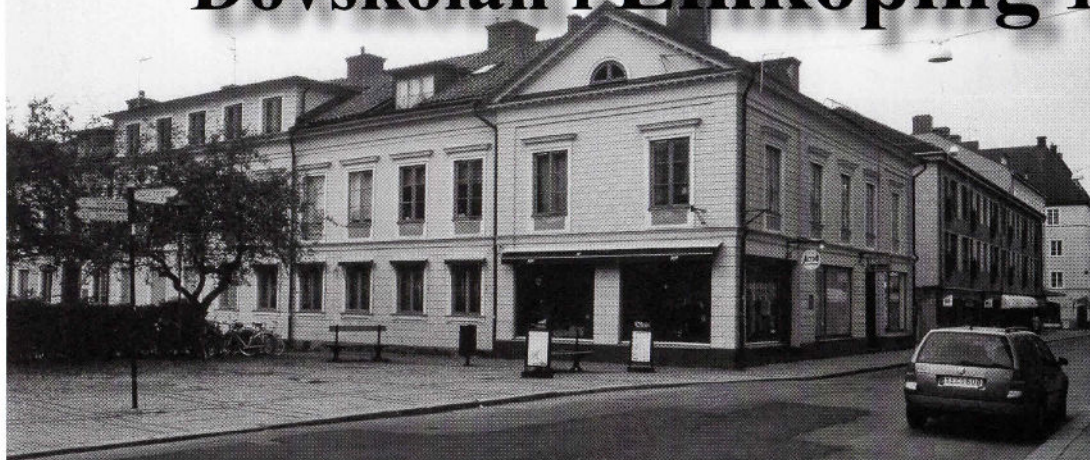
På söndagen samlades en stor grupp på Norra Begravningsplatsen under led-

ning av Tomas Hedberg. Han berättade om kända personer som var döva eller som hade verkat för döva som ligger begravda, bland annat Daniella Josberg, Albert Berg och Per Aron Borg.

Andra kända personer som ligger begravda där är bland annat August Strindberg och Alfred Nobel.

PTÖ

Dövskolan i Linköping 1887-1895

Byggnaden användes som Linköpings dövstumanstalt åren 1888-1895 och var belägen vid Borgmästaregatan 9. Gatunamnet är numera ändrat till Nygatan.
Foto: Tomas Hedberg

I samband med SDHS:s årliga dövhistoriska seminarium, beslutades att seminariet skulle vara förlagt i Linköping och Vadstena i år. Det var också bestämt att Per-Thomas Örlegård (PTÖ) och jag skulle åka till Linköping i juni för förberedelse med kursplanering på Valla folkhögskola i Linköping samt söndagens bussutflykt till Vadstena. Jag visste redan att det hade funnits en dövskola i Linköping under en tid, tack vare en bok "Matrikel över Svenska Dövstumskolan 1809 – 1918" av Oskar Ahlner.

□ Dövskolans namn var "Linköpings dövstumanstalt" och, enligt boken, låg dövskolan på Borgmästaregatan 9.

När PTÖ och jag gick dit i sällskap med Bernt Hahn, föreningskonsulent på Östergötlands dövas länsförbund, letade vi efter en fastighet på Borgmästaregatan 9. Men det stämde inte något med gatunumret, tänkte jag först. Som tur fanns det en bild på fastigheten i boken, så Bernt Hahn kände igen byggnaden, eftersom han hade kontakter med en revisionsbyrå i närheten av byggnaden. Han ledsagade oss till en annan plats på Nygatan. Den nuvarande byggnaden ser fortfarande likadan ut som i boken. Fastigheten är en tvåvåningsbyggnad med en vindvåning med fem fönster i mitt på taket. I dag hyr några firmor i byggnaden. Förr i tiden var gatans namn Borgmästaregatan, men gatunamnet byttes till Nygatan, medan Borgmästaregatan flyttades lite längre bort med två kvarter.

Bildades som en privatskola

Dövskolan bildades som en privatskola av dövlararen Henrik Zotterman på eget initiativ i Linköping den 23 mars 1887. Från starten hade han 5 elever från staden. Med tiden under hösten och fram till nyåret 1888 ökade antalet intagna elever till 16. Anstalten anordnades som externat och var inrymd i upplåtna lokaler i Missionshuset hyresfritt av Svenska Missionsförbundet. Till en början fanns det inget offentligt anslag. Zotterman stod för elevernas underhåll på egen bekostnad och undervisade dem gratis under första året 1887.

Prominenta personer i styrelsen

På ansökan av föreståndaren Zotterman utsåg Domkapitlet i Linköping den 7 mars 1888 några viktiga prominenta personer till en nybildad styrelse. Den 8 juni 1888 beslöt man att skolans benämning skulle vara "Linköpings dövstumsanstalt" och att den skulle avses som en talskola för barn i skolåldern för hela Östergötland. Lärotiden var 6-8 år.

Medel till underhåll och hyra

När ansökan om anslag på 1100 kr hos Kungl. Maj:t (Staten) resp. landstingets bidrag på 1000 kr beviljades år 1888 och skulle erhållas årligen, fick skolan hyra en lokal i huset på Borgmästaregatan 9 från och med år 1888 för en årlig summa på 225 kr. Genom statsanslaget och landstingets bidrag användes medel till både elevernas underhåll och hyra för lokalen.

Skolan upphörde

Sedan dövundervisningen i hela landet blivit ordnad genom en ny lag år 1889 beslutade landstinget i anledning av lagen att sända sina döva barn till Manillaskolan i stället. Därmed beviljades inte längre anslag för nyintagna elever i anstalten. Men de redan intagna eleverna fick fortsätta kvar och avsluta sin lärokurs. En följd av detta upphörde skolan med sin verksamhet år 1895, då de sista kvarvarande eleverna utskrevs. Tolv av eleverna erhöll avgångsbetyg och konfirmerades dagen innan i Linköpings domkyrka. Av de övriga fyra hade en flicka dött, en utskrivits såsom obildbar och en övergått till sinnesslöanstalten i Söderköping samt en överflyttats till Manilla för fortsatt undervisning.

Samma föreståndare hela tiden

Under hela perioden var Henrik Zotterman föreståndare. Totalt fyra dövlararinnor anställdes under anstaltens tid: fru Carolina Zotterman 1889-1892, Fanny Thorborg 1892-1893, Karolina Eriksson 1893-1894 och Elisabeth Lingqvist 1894-1895.

Tomas Hedberg

Källa: Matrikel över Svenska Dövstumskolan 1809-1918 av Oskar Ahlner.

Läroanstalten i Vadstena för överåriga döva 1878-1902

Som bekant ordnades Sveriges dövundervisning först den 31 maj 1889 genom en ny lag. Samtidigt infördes lagen om obligatorisk dövundervisning år 1889. I samband med denna lagstiftning delades landet in i sju dövskoldistrikt. De sju dövskolorna lades under landstingets regi. Före år 1889 hade man ännu flera små dövskolor. De flesta av dem var ägda eller drevs av enskilda personer/organisationer. Dessa små dövskolor lades alltså ner när dövundervisningen blev ordnad år 1889.

□ Det är inte så många som vet att det fanns tre *statliga* läroanstalter för överåriga döva. Enligt beslut från Riksdagen år 1877 skulle tre statliga läroanstalter förläggas i Sverige under de följande åren, för att avhjälpa ett missförhållande. Då hade Manillaskolan tagit emot alltför många överåriga elever från hela landet. En uppskattning av Kungl. Maj:t 1877 visade att det fanns omkring 1500 döva i åldern 15-30 år i hela landet. Åldersvillkoret sänktes senare så att även elever mellan 12-14 år antogs vid skolan. Cirka 600 av dem hade, enligt uppskattningen, inte fått någon form av undervisning. Detta problem var särskilt påtagligt i Götaland.

Tilltalande stadsmiljö

Naturligtvis blev Vadstena ett lämpligt val, dels beroende på sitt centrala läge och dels på den tilltalande stadsmiljön för sådan här undervisning. Vadstena blev den första läroanstalten år 1877. Följande år inrättades läroanstalten i Skara (1879-1899) respektive i Bollnäs (1880-1906). Vadstena lämpade sig som upptagningsort för döva huvudsakligen inom Östergötlands, Jönköpings, Hallands, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län.

En tredje årskurs

Huvuduppgiften för skolan var att bereda eleverna för konfirmation och nattvard genom två års praktisk och teoretisk undervisning. Men år 1880 inrättades också en tredje årskurs för eleverna i åldern 20-30 år, som inte ansågs ha kunskaper, att de kunde genomgå konfirmation. Året därefter tillkom en fjärde årskurs för elever med samma bakgrund.

Läroanstalten i Vadstena för överåriga döva åren 1878-1902, belägen vid Sjögatan 19 (numera 13). Idag finns nio bostadslägenheter i byggnaden.

Foto: Tomas Hedberg

Skolstyrelsens primära uppgifter

Staten utsåg vidare en skolstyrelse, vars primära uppgifter var att tillsätta föreståndare, lärare och lärarinnor, fastställa läse- och arbetsordning samt att avge en verksamhetsberättelse om anstaltens verksamhet under det gångna året till utbildningsdepartementet. Skolstyrelsen hade också till uppgift att anta elever vid skolan och att avgöra vilka av dessa som var berättigade till landstingsanslag.

Biskopen var ordförande

Som ordförande i styrelsen utsågs biskopen i Linköpings stift, teol. dr. Ebbe Gustav Bring (född 1814). Staten utsåg vidare som ledamöter i styrelsen: handlanden Johan Gottfrid Stenberg från Vadstena och fil. dr. Carl Johan Dehlin.

Externatform

En av styrelsens första uppdrag var att anskaffa en lokal som var lämplig för ändamålet. Staten hade föreslagit internat som den lämpligaste skolförmen, men det visade sig vara svårt att hitta en lokal. Därför beslöt styrelsen att man tills vidare skulle använda sig av externat. Eleverna skulle alltså inackorderas i fosterhem i staden i stället. Denna form fortgick fram till skolans nedläggning.

Fattighuset lämplig skollokal

Styrelsen ansåg att stadens fattighus, beläget vid Sjögatan 19 (numera 13) - Krabbegatan var lämpligt som skollokal. Huset var uppfört år 1862 och var ett av stadens förmåsta. Byggnaden hade tre våningar varav den understa användes som "fattighus-arbetsinrätt-

ning". Anläggningen fick goda vitsord och ansågs vara " ... en av länets prydligaste inrättningar". Där placerades inte bara åldringar utan också andra människor som av någon anledning inte kunde klara sig själva. "Läroanstalten för överåriga dövstumma" använde fem rum på andra våningen samt ett vindsrum på vänstra gaveln. Dessutom nyttjade skolan en vedbod och ett avträdeshus som låg på gården mellan fattighuset och Vätterstranden.

Föreståndartjänst utannonserades

En annan viktig uppgift för styrelsen var att utse en föreståndare för anstalten. Hans huvudsakliga uppgifter skulle vara att: upprätta förslag till läse- och arbetsordning; föra matrikel över anstaltens elever, föra protokoll vid skolstyrelsens sammanträden, ha tillsyn över eleverna i fosterhem samt undervisa eleverna som skolans förste lärare.

Föreståndartjänsten utannonserades i Post och Inrikes Tidningar. Vid ansökningstidens utgång den 24 februari 1878 hade fyra personer ansökt tjänsten. Styrelsen beslöt utse läraren Erik August Zotterman från Manillaskolan som föreståndare samt förste lärare.

Han var född år 1844. Han blev den person som gav Vadstena Dövstumskola särskild prägel och tog också initiativ till alla genomgripande reformer under skolans historia. Efter bara fyra års vistelse blev han ordförande i drätselkammare och stadsfullmäktige. År 1891 lanserades han av arbetarföreningen som ledamot av Riksdagens andra kammare.

Förutom föreståndaren utsågs fröken Elisabeth Anrep från Dövskolan i Härnösand som första lärarinna.

Antagningskrav

I god tid före skolans öppnande utskickades ett prospekt angående skolans antagningsvillkor till kommuner. För att kunna bli antagen krävdes att den döve var i åldern 15-30 år, att eleverna var ”*välartade och tillsinsedlighet ofördärvade*”, att de hade fallenhet för något visst yrke eller handarbete samt att de vid antagningen kunde medföra ”*försvarlig beklädnad med nödigt ombyte av linne och strumpor; 4 näsdukar; 2 par skodon, en huvudbonad samt ett ombyte av övriga gångkläder*”.

Ansökningen skickades till styrelsen tillsammans med prästbetyg med elevens namn, födelseort och -datum, adress, föräldrars namn och yrke samt läkarintyg, som visade att eleven var vid god hälsa.

Lärartjänster inrättades

Det började med 30 elever under det första läsåret. Därefter ökade elevantalet till 60 elever vid det andra läsårsskiftet. Samtidigt inrättades två lärartjänster som andra lärarinna och andre lärare. Hildegard Pettersson var den enda sökande till tjänsten som andra lärarinna. Hon fick den också. Hon hade varit lärarinna i tretton år vid dövstuminstitutet i Karlskrona. Till tjänsten som andre lärare inkom 4 ansökningar. Av dem ansågs Per Aron Borg, född år 1852, vara den mest meriterade, varvid han anställdes. Han var sonson till grundaren Per Aron Borg den äldre på Manillaskolan.

Inrättade ett gemensamt hem

Eftersom fröken Elisabeth Anrep utnämndes till första lärarinna vid Skaraanstalten, blev hennes efterträdare Emma Thim från Tysta skolan i Stockholm. Man bör nämna henne närmare. Hon föddes i Stockholm år 1848 och redan tidigt blev hon intresserad av dövundervisning. Hon ansågs vara bäst som lärarinna under skolans period. Med skolans tillåtelse inrättade hon ett gemensamt hem för skolans flickor hemma hos sig. Hon menade att hon skulle få en bättre kontakt med sina elever. Vidare tyckte hon att fosterföräldrarna inte förstod döva elever. Det skulle bli bättre för eleverna att bryta sin isolering när de umgicks och kommunicerade med varandra. Under sådana förutsättningar kunde de få hjälp med t ex hemläxorna. Emma Thim drabbades av en sjukdom år 1892. Hon tvingades därför att arbeta på halvtid under åren fram till skolans nedläggning år 1902.

Konfirmation och undervisning

Konfirmationen hölls oftast i Vadstena klosterkyrka och skedde två-tre dagar före skolans avslutning. Konfirmationsakten leddes av en präst och översattes till teckenspråket för konfirmanderna av föreståndaren eller andre läraren.

Undervisningsschemat såg ut så här. Undervisningen började redan klockan 7 på morgonen och fortsatte därefter fram till klockan 9. Då hade eleverna lunchrast under 1 ½ timme. Därefter startade undervisningen med gymnastik i en halvtimme, som följdes av teoretiska studier fram till klockan 14. Den praktiska undervisningen bedrevs på eftermiddagarna från klockan 15 till 18.

Undervisningen i ämnet gymnastik var uppdelad så att pojkarna hade gymnastik tis-, tors- och lördagar medan flickornas gymnastikundervisning var förlagd till mån-, ons- och fredagar. Gymnastikundervisningen skedde först på en särskild upprättad plan på skolgården, men förlades sedan till Allmänna läroverkets gymnastiksal.

Samma föreståndare i alla år

Under den tid skolan var verksam var Erik August Zotterman föreståndare i alla år. Dessutom hade man två döv-lärare: Per Aron Borg 1879-1891 och Lars Henrik Zotterman 1892-1898. Totalt sex döv-lärarinnor anställdes under anstaltens tid: Elisabeth Anrep 1878, Emma Thim 1879-1902, Hilda Pettersson 1879-1882, Emma Häckner 1882-1896, Sophie-Louise Brulin 1897-1898 och Ellen Franke (döv) 1898-1901.

Undervisningen upphörde 1902

Som redan tidigare nämnts i den här artikeln var läroanstalten för överåriga i Vadstena en provisorisk skola som skulle tillgodose behovet av dövundervisning huvudsakligen inom Götaland. Efter hand minskade antalet döva elever. År 1902 upphörde undervisningen vid Vadstena dövskola. Föreståndaren var emellertid en stark förkämpe för skolans framtid och skickade en skrivelse till staten år 1894 där han framförde att Vadstena var en lämplig ort för en dövskola, dels beroende på sitt centrala läge, men också dels inackorderingarnas låga kostnader. Dessa argument verkade dock inte vara tillräckliga för att påverka statens ställning gentemot skolans framtid.

Största gruppen från Östergötland

Då skolan upphörde hade totalt 323

elever inskrivits vid skolan. Av de 323 eleverna genomgick 32 aldrig skolan. Under skolans tid avled fem av skolans antagna elever. Av de inskrivna eleverna var 62,5% pojkar och 37,5% flickor. Den största gruppen kom naturligtvis från Östergötland. Övriga grupper var från Kalmar, Jönköpings, Hallands, Södermanlands, Kronobergs, Gotlands, Kristianstads och Blekinge län. Dessutom förekom, i mindre utsträckning, att några elever var från Malmöhus, Värmlands, Örebro, Stockholms, Uppsala och Jämtlands län etc.

Finns i Vadstena landsarkiv

Vid skolans nedläggning överlämnades två tavlor i stort format över handalfabetet till Vadstena landsarkiv. Alla handlingar såsom skolans styrelseprotokoll, betygskataloger och elevmatriklar finns också förvarade där. Skolans inventarier, t ex bord, stolar och klockor såldes vid offentlig auktion. Anstaltens namnstämpel och sigill samt två tilldelade medaljer vid lantbruksmötet i Vadstena år 1893 överlämnades till Östergötlands Museum. Trots att man från forskarhåll har försökt leta fram kunde de aktuella föremålen dock inte återfinnas på sistnämnda museum.

Under besöket på Landsarkivet visades några intressanta protokollböcker och elevmatriklar från Vadstena dövskola upp. Även andra handlingar från Växjö dövskola, Hjorteds dövskola och Fortsättningskolan för flickor i Växjö finns bevarade där.

Blev bostäder istället

När dövskolan stängdes efter 24 års verksamhet 1902, inreddes övervåningen till bostäder i stället. Åren 1930-1931 byggdes den forna skolan om till stads- och badhus. Senare inrymdes även stadens bibliotek där. Vid årsskiftet 1991/1992 stod huset redo att ta emot boende i nio trivsamma lägenheter av varierande storlek: från en ovanlig 1:a till en stor 5:a. Flertalet lägenheter har en storslagen utsikt över Vättern.

Tomas Hedberg

Källor: *Matrikel över Svenska Dövstumskolan 1809-1918* av Oskar Ahlner
Vadstena dövstumskola 1879-1902, specialarbete av Krister Johansson, 1970
Boplats Vadstena 1991 - Gamla Stadshuset, broschyr 1991

FOTOHANTERING i arkiv

Foton under uppordning, varvid de skall läggas i specialboxar. Från Nordiska Museets bildarkiv.

Under det dövhistoriska seminariet i Linköping lördagen den 14 oktober 2006 hade vi två gästföreläsare, Åsa Thorbech och Kajsa Hartig, från Nordiska Museet i Stockholm. Nordiska Museet har lång erfarenhet av bildinsamling och där finns också ett av de största bildarkiven i Norden med kulturhistoriskt innehåll. I dag finns över 5 miljoner bilder i det sökbara bildarkivet.

□ Åsa Thorbech föreläste i ämnet "Fotografier i arkiv" som huvudsakligen handlade om hur man på bästa sätt registrerar och förvarar fotosamlingar i bl a en dövförenings arkiv.

Men först inledde hon med en liten fotonhistorik. Det kan finnas olika typer av bilder i ett arkiv. År 1839 är fotografins födelseår. Det var då det allra första fotografiet togs i världen. De tidiga bildteknikerna var av bl a daguerreo-, panno-, ambro- och ferrotyper. Från 1860-talet kom de första negativ- och positivbilderna, dvs med glasnegativ. Vidare utvecklades foton i våt- respektive torrplåtar. De fabriksframställda torrplåtarna ersatte från mitten av 1880-talet våtplåtarna som var besvärliga att hantera. Därmed underlättades fotografering i fält från

och med denna tid, eftersom det fram tills nu var vanligast med porträttfotografering. På 1930-talet kom de första färgdiabilderna. I slutet av 1960-talet blev vanliga färgbilder populära och kom att dominera i drygt 30 år. Numera på 2000-talet har de digitala bilderna blivit alltmer dominerande inom fotovärlden.

Förvaring i särskilda klimatrum

När det gäller förvaring av fotografier berättade Åsa Thorbech att de bör förvaras mörkt, torrt (ca 30-40 % luftfuktighet) och svalt (ca 15-20 grader C). Färgmaterial kräver dock lägre temperatur, helst ca 5 grader C. Detta ställer således speciella krav, och det finns knappast någon dövförening som kan tillhandahålla sådana.

Eftersom man bör ha särskilda klimatrum utan fönster, och sådana finns hos, om inte alla pga de höga kostnaderna, olika arkiv och museer. Sådana klimatrum är att föredra framför källare och vindsrum pga vattenrör med risk för läckage i källare eller pga ojämnt klimat med varma somrar och kalla vintrar på vindsrum. Fotografierna bryts ned betydligt snabbare på detta ovarsamma sätt, medan de bryts ned desto långsammare i särskilda klimatrum.

Emellertid kan en dövförening ha sina fotosamlingar förvarade i s k brännlackerade arkivskåp av plåt.

Negativ ska sorteras ut

Helst ska negativ sorteras ut från fotografier. Särskilt viktigt är det att sortera ut nitratfilm. Sådana filmer är brandfarliga och tillverkades från 1890-talet till början av 1950-talet.

När det gäller förvaringsmedel kan man använda sig av godkända negativfickor, kartonger och boxar. Sådana kan man bl a hitta på www.museiservice.se

Insamling av foton

En dövförening som har fotosamlingar i sitt arkiv, men kanske vill t ex vid jubileumstillfällen o.d. börja insamla fotografier. Då bör man ha klart för sig hur en insamling skall gå till. Man kan vända sig till medlemmar och be dem om att få antingen originalfotografier eller fotokopior till föreningens fotosamling. I samband med insamlingen bör man fråga medlemmarna vad fotografierna föreställer (motiv, tid, plats, namn m m).

Fotoregistrering

För att registrera föreningens fotosamlingar kan man använda sig av programmet Visual Arkiv, som passar bra för fotoregistrering med utmärkta sökvägar. Där kan man både förteckna och registrera alla foton som finns förvarade i dövföreningens arkiv. När det gäller att utförligt beskriva varje fotodokument använder man sig på Nordiska Museet av databasprogrammet Primus Foto. Här digitaliseras ett fotografi o d, och därvid skrivs uppgifter som datering, ort, namn, motivbeskrivning och fotografens namn m in. De båda databasprogrammen kompletterar varandra och i båda kan man söka i fritextsökning i fotomaterialet.

Deponera fotosamlingen

Har föreningen inte någon möjlighet att hantera sin egen fotosamling genom att förteckna eller registrera den, så kan man i stället deponera fotosam-

lingen hos någon arkivinstitution eller något museum i närområdet. Då kan man upprätta en reversal mellan dövföreningen och institutionen. Reversal fungerar ungefär som ett avtal. På reversalen kan det stå uppgifter om vem som har lämnat in fotomaterialet, vem som äger det och en utförlig specifikation över fotosamlingen upprättas. Då tas det upp typer av fotomaterial, omfattning, proveniens (vem äger foton), villkor (t ex vem som får ha tillstånd att titta på foton) och om det rör sig om en gåva eller en deponering till den berörda institutionen.

Man ska tänka på att enligt upphovsrättslagen är fotografier skyddade i 70 år efter fotografens död (gäller i första hand yrkesfotografier, men kan också gälla även andra bilder). Föreningen kan dock avtala om dessa rättigheter med fotografen, men i huvudsak är det viktigast att fotografens namn alltid skall anges under ett fotografi.

Föreläste om digitalisering

Kajsa Hartig föreläste om "Digitalisering", dvs digitalisering av fotografiska samlingar i arkiv. Syftet med digitalisering är att fotosamlingarna tillgängliggörs samtidigt som slitaget på samlingarna minskas. Målgruppen kan vara föreningens medlemmar, allmänheten, forskare, journalister och författare m fl.

Om en dövförening har funderat på att digitalisera sin fotosamling, så är

det ytterst viktigt att planeringsarbetet för digitalisering görs på rätt sätt för att minska risken för extra kostnader, merarbete och förlorad information. Faktorer som kan påverka digitaliseringsarbetet är budget- och tidsramar, personalresurser, teknisk och fotohistorisk kompetens samt slutligen den tekniska utvecklingen. Därför är det viktigt vad som avses med målsättningen beträffande digitalisering och fotomaterialets status. Sedan tillkommer etiska aspekter; dvs vad som kan publiceras och finns godkännanden från de personer som förekommer på fotografierna. Dessutom finns det lagstiftning att ta hänsyn till (personalluppgifts-, yttrandefrihetsgrund- och upphovsrättslagar m m).

Vad är en digital bild?

En annan aspekt som Hartig tog upp: vad är en digital bild? Jo, "den stora skillnaden mellan en analog och en digital bild är att den digitala bilden egentligen inte är en bild i den mening vi är vana vid. Den digitala bilden existerar inte som bild förrän dess innehåll avläses på en bildskärm eller i en skrivare".

Vilka bilder som är intressanta för digitalisering beror på fotosamlingens status. Man bör tänka på att lyfta fram föreningens framväxt, infria målgruppens förväntningar och jämföra existerande bilddatabaser på nätet.

Scanna eller fotografera

Hon berättade vidare att man alltså kan antingen scanna av äldre fotografier eller att via digitalkamera fotografera av äldre bilder. Man scannar normalt bilden i ett format som gör att filen klarar utskrift i A4-storlek, gärna i 300 dpi. När det gäller smådiabilder och negativ (35 mm) skall de dock scannas i 2100 dpi. En vanlig flatbäddsscanner, gärna en sådan som klarar av både dia, negativ och papperskopior, duger bra, men inte allt kan scannas. Känsligt fotomaterial för scanning bör överlämnas till någon arkivinstitution eller något museum.

När man använder sig av fotografier för inscanning bör man alltid ha på sig bomullsvantar. Man ska också behandla fotografierna med varsamhet.

Tar stor plats på hårddisken

Därefter behandlas de digitala foton i dataprogrammet Photoshop CS2. Bilderna bör helst sparas i tiff-format, som därmed får bli ett sk original, i en kraftfull dator som klarar av stora bildfiler. Utifrån det formatet kan bilderna konverteras till andra format såsom jpeg och gif m m. Anledningen till varför man bör ha tiff-format beror på att det sparar hela upplösningen utan några förluster; till skillnad mot bl a jpeg-format där alltid en viss förlust uppstår varje gång det används. Största problemet med tiff-format är att de tar alltför stor plats i hårddisken. Däremot kan de brännas till cd- eller dvd-skivor. Då uppstår dock ett annat problem. Kanskivorna återanvändas i framtida datorer?

Har kommit för att stanna

En annan sak som Kajsa Hartig tog upp är att man bör tänka på kvaliteten på fotoutskrifter via färgskrivare, likaså beträffande färgpatronernas kvalitet. Sådana frågor sysslar fotobranschen tillsammans med arkiv- och museivärlden med för att lösa sådana problem i framtiden. Digitala fotografier har dock kommit för att stanna och utgör ett utmärkt komplement till de gamla "analog" fotografierna.

(Ovanstående framtaget efter de båda gästföreläsarnas underlagshandlingar och med en del egna tillägg)

Carl Magnus Lindgren

Dövt barn övar rytmik.
Från Nordiska Museets bildarkiv.

Mitt första deltagande vid den 6:e Internationella Dövhistoriska Konferensen i Berlin 31 juli - 4 augusti 2006

Jag var en av 200 deltagare (representanter från 25 länder) vid Internationella Dövhistoriska Konferensen, som hölls på Humboldt Universitet i Berlin. DHI är en förkortning av Deaf History International.

□ **Mark Zaurov**, DHI:s samordnare, inledde konferensen och anförde att konferensen öppnade bl a möjligheter för döva att forska vidare angående förintelsen under andra världskriget. Sex tusen judiska döva hade utrotats vid denna tid, och ännu i dag är det ett fortfarande outforskat område. Ordet *Holocaust* betyder judeutrotning (eldoffer) och ska användas enbart för detta sammanhang. Mark Zaurov betonade vidare att den dåtida nazitiden måste uppmärksammas, speciellt för att det är av ett historiskt värde med tanke på att dagens döva ska förstå/veta om det döva judiska folket. Döva judar är idag en minoritet i tyska samhället. Dövas historia avgörs av dövas positioner i historien.

Konferensen bjöd på ett späckat föreläsningssprogram med spännande, hyperintressanta och otroligt varierande innehåll med döva individer i fokus. En del av föreläsningarna var för mig tankeväckande i högsta grad.

Konferens-
deltagare i
Berlin.
Foto:
Helmut Vogel

En föreläsning handlade om Hitlers steriliseringssystem för tyska döva som hade upprättats under nazitiden. *Die Gehörlosen* (tyskt ord för döva) hade nämligen inte rätt att producera liv! Detta för att undvika arvskador för framtida barn. Som en följd efter ett beslut den 14 juli 1933 tvingades 15 000 – 16 000 *Gehörlosen* sterilisera sig. En ren ras för ett tredje rike Tyskland var målet.

En överlevande man, Fridolin Wasserkampf, fick berätta att han som skolpojke hade "utplockats" av sin döv lärare att sterilisera sig utan någon förklaring. Ännu idag sörjer han över sitt uteblivna faderskap.

Författaren Lothar Scharf presenterade sin bok "*Taubstumme in der Hitlerjugend? Fridolin W. erzählt*", en biografi och dokumentation om döva i det tredje riket.

Ett axplock ur boken:

Ett läger för Hitler-ungdomar anordnades för första gången i Rottenbach sommaren 1936 för omkring 200 pojkar och 100 flickor (döva, hörselskadade och lomhörda från nästan alla dövskolor i Tyskland). Pojkarna bodde i tält, medan flickorna fick bo under hustak. Programmet innehöll fotbollsspel, simning och vandring, och det avrundades med fanauppställning och skolning.

Lägret uppfostrade döva skolpojkar och -flickor inte bara till folkgemenskap och kamratskap, utan även gynnade dem att kunna och vilja delta i samhället lika mycket som de hörande.

Maj Daver

ARKIVKURS om att bevara dövföreningarnas HISTORISKA material

"Ett år har gått" stod i inbjudan till arkivkurs om "Att bevara dövföreningarnas historiska material" i Linköping den 13-15 oktober 2006. Kursen var avsedd för de deltagare som på hösten 2005 hade genomgått första grundkurser i Härnösand och Örebro.

□ **Den här gången** infann sig 34 deltagare på Valla folkhögskola. Vid välkomstillfället av kursen inledde Valla folkhögskolans indendent Hasse Karlsson med att berätta om verksamheten. Valla folkhögskola grundades 1960 i Valla herrgård, en gård med anor från Birger Jarls tid på 1250-talet.

Kursledare Per-Thomas Örlögård och arkivarie **Carl Magnus Lindgren** "förhörde" kursdeltagare

med inledande frågor så här:

"Hur har det gått?"

"Hur gjorde ni?"

"Vad har ni upptäckt?"

"Vad har hänt?"

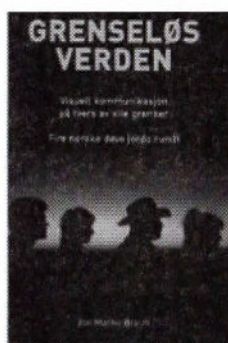
"Hur löstes det?"

Deltagarna fick redovisa för varandra utifrån dessa frågor. Erfarenhetsutbytet gav en rolig, utvärderande och livlig stund. Att hantera t ex känsliga saker i protokoll kräver rätt balansfråga: kasta bort eller arkivera för alltid? Handboken "*Arkivera*" var en nyttig hjälp vid sorteringen av arkivhandlingar. Att tryggt kunna "skrota" massvis, massvis handlingar och lättanvända efteråt kändes mycket underbar! Mer plats åt närarkiv i hyllan!

Maj Daver

Boktips! Läs om fyra norska döva ungdomars resa runtom i världen under ett år:

Grenseløs Verden

Reiseskildring
fra 4 norske døve
ungdommers reise
verden rundt i ett år.

Mange flotte fargebilder!
356 sider!

De fire døve ungdommene
som var på reise:
Cathrine Ørn, Sissel H. Markhus,
Karl-Fredrik Robertsen
og Jon Martin Brauti.

Boken anbefales. Les hvordan de opplevde reisen som døve, og hvordan de taklet motgang. Meget lærerik.

Boken - som bare koster **NOK kr 298** - fåes hos:
jmbrauti@al.fhs.no

Du kan enten betale kontant, eller få med deg giro og betale innen to uker.

DHI:s nya styrelse

Ordförande 2006-2012:

Douglas Bahl, USA

Vice ordförande 2003-2009:

Jochen Muhs, Tyskland

Sekreterare/kassör 2006-2012:

Lois Bragg, USA

Ledamöter 2006 - 2009:

Helmut Vogel, Tyskland

Gordon Hay, Storbritannien

Annemieke van Kampen, Holland

Abbas Ali Behmanesh, Canada

DHI:s styrelse 2006-2009. Fr v främre raden: Annemieke van Kampen, Holland, Lois Bragg, USA, Douglas Bahl (ordförande), USA, och Jochen Muhs, Tyskland. Fr v bakre raden: Abbas Ali Behmanesh, Kanada, Helmut Vogel, Tyskland och Gordon Hay, Storbritannien. Foto: Helmut Vogel

Dövhistoriskt seminarium i Malmö

Den 6-7 oktober 2007

Sveriges Dövhistoriska Sällskap (SDHS) arrangerar det 15:e dövhistoriska seminariet på Frälsningsarméns lokal, Malmö den 6-7 oktober. Bussutflykt till Köpenhamn, Danmark ska ske den 7 oktober.

OBS! Preliminärt! Reservation för ändringar.

Seminarieavgiften är 400 kr för medlemmar och 500 kr för icke medlemmar. Inbetalas till postgiro 854121-1 senast 1/9 2007.

Inträde till seminarium, kaffe och söndagens bussutflykt ingår i priset. Skriv på inbetalningskortet om vegetarisk mat önskas. Anmälan är bindande.

Medlemsavgift är 200 kr/år och 400 kr/år för organisationer. Teckenspråkstolkare är beställda.

Logi får var och en ordna själva.

Förslag på hotell:

Best Western Hotel Noble House, Gustav Adolfs Torg 47.

Tel. 040-664 30 00. Enkelrum: 795 kr

Hotell Baltzar, Södergatan 20 Tel. 040-665 57 00.

Enkelrum: 700 kr

Rica Hotel Malmö, Stortorget 15 Tel. 040-6609550

Enkelrum: 835 kr

Fler hotell att välja på: "www.bokahotell.se"

Frågor:

Gunilla Wågström Lundqvist, texttel. 08-784 42 04 (dagtid).

E-post: gunilla.wagstrom.lundqvist@sdrf.se

Birgit Burman, texttel: 018-37 74 00 (kvällstid).

E-post: birgit.burman@sdrf.se

Anmälan för seminariet ska skickas direkt till:

Carl Magnus Lindgren, Hasselgatan 38, 703 60 Örebro

Betalningen ska sättas in på

SDHS:s postgiro: 854121-1.

Märk "Dövhistoriskt seminarium"

Program lördag 6 oktober

Kl. 09.00 Samling och kaffe med fralla

Plats: Frälsningsarméns lokal, Gråbrödersgatan 9, Malmö

Kl. 09.30 Ordförande Tomas Hedberg öppnar seminariet.

Representanter från Sveriges Dövas Riksförbund, Malmö Dövas Förening – "Svenske", Sveriges Dövas Ungdomsförbund och Sveriges Dövas Idrottsförbund

Kl. 10.00 Föredrag: Dövas utvandring till Amerika på 1800- och 1900-talet av Jon Martin Brauti, Norge

Kl. 12.00 Lunch

Kl. 13.30 Föredrag: Mina morföräldrar Zommarin av Rut Madebrink, Stockholm

Kl. 14.30 Föredrag: Kort historik över Frälsningsarméns 90 års historia i Skåne för döva av Anna Kerstin Håkansson

Kl. 15.15 Kaffe med dopp

Kl. 15.45-16.45 SDHS:s årsmöte

Kl. 19.00 Samkväm på Dövas Hus, Malmö Dövas Förening "Svenske"

Program söndag 7 oktober

Dövhistorisk bussutflykt till Köpenhamn med två döva guider: Peter Niemelä och Jørgen "Rødtop" Nielsen

Kl. 8.00 Samling **Kl. 8.15** Avgång

Kl. 9.00-14.00 Dövhistorisk guidning med Peter Niemelä och Jørgen Nielsen

Kl. 15.00 cirka Centralstationen, Malmö

Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen
med nya adressen på baksidan (ej adressidan)

Återsändningsadress
SDHS, c/o Carl Magnus Lindgren
Hasselgatan 38
703 60 Örebro

Besök på seminarium i Berlin

Seminariets tema var om döva judar i olika perspektiv. Vad vet jag om döva judar: nästan ingenting, vilket gav mig nyfikenhet om deras judiska värld. När jag var på konferensen, så tittade jag på alla döva människor, men jag kunde inte definiera vilka av dem som var judar. En del av dem hade dock några särdrag där jag kunde se att de var judar. Det är inte därför jag är där och lyssnar på döva judiska berättelser utan att för få en inblick om hur de arrangerar en stor konferens eftersom vi inom SDHS ska arrangera DHI-seminarium här i Sverige år 2009.

□ De tog upp bl a om hur döva judar hade det under andra världskriget. Många av dem var fångar på koncentrationsläger och led av smärtan och hungern men även av dövhet. De visste inte varför de var fängslade eftersom de var barn och inte hade en bra kommunikation.

Barnen skickades till England

En dövskola i Tyskland (om jag minns rätt land) skickade sina elever till England för att de skulle kunna fortsätta sin undervisning samtidigt för att överleva. Deras föräldrar var överens om att skicka sina döva barn medan de själva stannade kvar, kanske även deras syskon. Den första kullen, tio st barn skickades dit. Det planerades för att skicka fler döva barn i flera omgångar men det blev inte av p g a svårigheter att forsla barn under kriget.

Ville utrota udda människor

Man vet inte riktigt hur många barn som mördades men man vet att 146 barn dödades. Man ville utrota alla slags udda människor, även döva.

Dessutom fanns döva tyskar som var medlemmar i Hitlersgänget. De trodde på den politik som skulle ge Tyskland en bra välfärd utan den kännedom om

hur döva egentligen hade i samhället. De blev, ja m a o, lurade av den förda politiken. Först efteråt fick de veta sanningen om att många tusentals judar och andra grupper av människor, även döva, hade lidit .

Jag mådde illa och fick rysningar när döva judar berättade hur de led under kriget och inte hade aning om varför det blev så här bara för att de var judar. De döva tyska judarna var välmående före kriget och hade en bra skolutbildning. Det var en obeskrivlig känsla att få höra såna hemska berättelser.

Vill utrota dövhet

Vad betyder *dövförintelsen*? Det diskuterades mycket om detta ord. Samhället vill att människor ska vara normala och friska. Judeförintelsen, det vet vi att det har funnits i alla år men även *dövförintelsen* har funnits i alla år. Man har försökt bota döva till hörande genom åren som t ex att borra i huvudet för att hitta felet. Som i dag har de CI-planterat i örat och även med genteknik. Man kan hitta dövgener för att ta bort dessa. Man vill utrota dövhet, ja i tysthet, som inte ska finnas i samhället. I dag kan man välja vilket kön man vill ha om man väntar barn, detsamma

med dövgener som de kan välja att ta bort. Men man vet ju inte vad som blir för konsekvenser om man tar bort en gen. Kanske dyker det upp andra sjukdomar. Hela tiden har samhället, utan att vara medveten om det, försökt att hitta på alla möjliga saker för att utrota döva?

Var aktiv och debattera!

Vi borde diskutera våra egna döva värderingar, vår egen dövfilosofiska syn, vår egen dövhistoria, vår egna dövas livstil, vår egna dövas bakgrund, vår egen dövidentitet m m utan de hörandes involverade syn. Det har alltid funnits de hörandes inflytande bland oss döva.

Birgit Burman

Mer info om
Berlin-konferensen
kommer i
nästa nummer!

Redaktionskommittén

Styrelse 2005–2007 för Sveriges Dövhistoriska Sällskap:

Tomas Hedberg	ordförande
Gunilla Wågström Lundqvist	vice ordförande
Maj Daver	sekreterare
Carl Magnus Lindgren	kassör
Birgit Burman	ledamot

Postmottagare: c/o Lindgren, Hasselgatan 38, 703 60 Örebro
Texttelefon: 019-25 56 59 (kvällstid)
E-mail: carlmagnus.lindgren@sdrf.se

Medlemskap: Enskilda 200:–/år
Organisationer 400:–/år.

Tidningen utsändes gratis till alla medlemmar.

Plusgiro: 85 41 21 - 1